

Joan Martorell Trobat

La feresta història d'en Pere Pur

*Rosa d'Or de la Pau de Narració Curta
dels Premis Castellitx*

ALGAIDA, 2020

Collecció Binària · Premis Castellitx · PC2020-N-R-0310-0180

© del text: Joan Martorell Trobat

© de l'edició: Ajuntament d'Algaida, 2019

Coberta, maquetació i disseny de la collecció: Bartomeu Salas Mascaró

Coordinació editorial: Bartomeu Salas Mascaró

Ajuntament d'Algaida

C/ del Rei, 6 · 07210 Algaida (Illes Balears)

Tel.: 971 12 50 76 · 971 66 56 79

ajuntament@ajalgaida.net

premiscastellitx@ajalgaida.net

biblioteca@ajalgaida.net

www.ajalgaida.net

Queden totalment prohibides, sense l'autorització per escrit dels titulars del copyright, qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació, total o parcial, d'aquesta obra.

Joan Martorell Trobat

La feresta història d'en Pere Pur

*Rosa d'Or de la Pau de Narració Curta
dels Premis Castellitx*

ALGAIDA, 2020

JOAN MARTORELL TROBAT

Va néixer a Algaida. Al poble era conegut per Joan «Selleter», perquè son pare tenia aquest ofici. Té dos fills, na Jerònima Maria i en Joan, fruits del seu primer matrimoni amb Catalina Vanrell, i una neta, na Mar Qiu, que és l'alegria de la família. Es casà en segones núpcies amb Maria Àngela Deyà, amb la qual comparteix els anys dolços d'una jubilació molt activa.

Estudià magisteri i es llicencià en pedagogia. Exercí de mestre i fou director del centre escolar Patronat Ramon Llull d'Inca i de l'Escola Verge de Lluc de Palma. Ha estat professor de pedagogia a l'Escola Universitària de Formació del Professorat Alberta Giménez i professor tutor de la Universitat Nacional d'Educació a Distància. Especialitzat en pedagogia terapèutica, fou membre del primer equip provincial del Servei d'Orientació Escolar, fins que oposità, l'any 1980, al cos d'Inspecció d'Educació. Destinat al Servei d'Inspecció de les Illes Balears va ésser, immediatament, l'inspector ponent d'educació especial i el responsable tècnic del procés d'integració

dels alumnes discapacitats, una experiència a les hores innovadora.

Fa uns anys que s'ha jubilat i dedica el seu temps al que més li agrada: escriure, llegir, música —formà part de la banda de música d'Algaida—, cuidar de l'hortet, voluntariat i treballar per a la Germandat de Mestres Jubilats i Jubilades de les Illes Balears, associació que presideix.

La història premiada, escrita en memòria dels infants discapacitats fills de la postguerra, descriu fets i personatges ficticis víctimes innocents de la ignorància i de la crueltat. Trobam un relat realista, d'una certa duresa, però amb pinzellades de tendresa i de poesia.

La narració *La feresta història d'en Pere Pur*, de Joan Martorell Trobat, fou guardonada amb la Rosa d'Or de la Pau al XLIV Premi Pere Mulet Cerdà de Narració Curta dels Premis Castellitx 2020. En foren jurats Pere Fullana Puigserver, Gabriel Janer Manila i Miquel Serra Oliver.

La feresta història d'en Pere Pur

A la memòria d'aquells infants discapacitats, fills de la postguerra, víctimes innocents de la misèria i de la crueltat.

I INFANTESA

ME DIUEN EN PERE PUR i som tan curt de gambals que no sé embastar dues paraules seguides ni llegir cap mot sencer i, d'escriure, ni en parlem. Aquesta història, doncs, no ve del seny. L'escriu un molinet amagat dins el meu cap que arrenca tot sol i me roba l'enteniment i la voluntat. Llavors, posseït, el cervell alça veles, no puc tallar les ales, i un terbolí d'imatges ferotges comanda la veritat.

Les veïnades contenen que el meu mal ve de naixement. Que de petit ja era rar, molt rar. Tan esquiu que quan sentia renou de gent m'amagava davall la pastera del rebost, mort de por. Per parlar i caminar vaig ésser molt tardà. Quan vaig investir a xerrar ningú no m'entenia perquè les paraules reculaven, i encara reculen, travades al paladar. A l'hora de caminar tenia tanta por de posar-me dret que de garrut encara arrossegava el cul pel trespol. Dormia molt poc i amb un ull obert perquè quan tocava llit compareixien unes bubotes negres damunt cavalls virolats. Les veia per la cambra, pel carrer, per tot arreu. Me feien befa, m'insultaven, m'encalçaven i, per molt que espolsàs no les podia treure del meu cap encisat.

Ma mare morí d'un mal dolent quan jo era molt petit. Me digueren que era guapa però mustia, feble però resignada, sempre plorosa i pessimista. Mon pare no la va entendre mai, l'esbrancava sempre seguit i li deia, mancant a les formes, que no era persona normal. Record que un dia vaig trobar el retrat del seu casament aferrat a un cartó d'un retratista de la ciutat. Mon pare, tot mudat, duia un capell de feltre amb una mà i amb l'altra cobria l'espatlla d'una dona de cara trista, que no vaig conèixer.

Morta ma mare, ben aviat vingué a ca nostra una altra dona, tothora enutjada. L'únic que record d'ella són les pallisses que vaig rebre per robar menjar de la cuina, pixar dins els cossiols o pegar potades al ca bufó de mon pare, que no me'n deixava passar ni una. Deia l'home, per tot arreu, que jo era estrany per la dolentia que duia i que, per això, necessitava corregir. S'hi donava tant a la meva correcció que les seves corretjades ja no me feien ni mal ni plorar. De fet, no record haver plorat mai en la vida.

Els nins del poble estaven privats de jugar i de parlar amb mi. M'era igual perquè només me feien cabronades i jo tanmateix no entenia res dels seus jocs absurds.

II

L'ESCOLANIA

Un dia, el vicari jove parlà amb mon pare i li va dir per fer d'escolanet i així me faria amb gent de la meva edat. L'únic que sabia dels escolanets era que anaven molt mudats, amb un roquet blanc i una sotana negra o vermella, segons fossin servidors de missa o cantadors. També me digueren que el dia de Tots Sants, després de tocar les campanes, les monges els convidaven a galetes i bunyols amb sucre i que el dia de la festa del rector s'inflaven de coca amb xocolata. Per això, a mi, que era molt llépol i sempre tenia fam, me semblà que seria pa i mel això de l'escolania

La veritat és que allà m'hi trobava enfangat perquè la resta d'escolanets, tallats de la pell del diable, sempre se burlaven de mi i me feien el feix damunt. Així, quan feia poc temps que hi era, se n'acostaren dos i me digueren que el rector guardava dins un armari, tancat fort, una bo-

tella de vi de missa i que ells sabien on tenia la clau. Me prometeren que, si anava a cercar-la, obririen l'armari i me'n deixarien tastar un poquet d'aquell vi. També me digueren que ningú mai no ho sabia perquè afegirien a la botella tanta d'aigua com suc s'haguessin begut. El que no m'explicaren era que feia temps que el rector, que trobava el vi molt batiat a les misses, vigilava per descobrir el lladre i escalivar-lo.

Un dia que estàvem sols a l'església, m'enviaren a cercar la clau del rebostet amb l'amenaça d'una bona pallissa si no creia. Obriren amb ella la porteta de l'armariet, tragueren una botella quasi plena de vi i me'n feren pegar un glopet. Vaig trobar que aquella beguda tenia bon gust: era dolceta, m'encalientia i me feia pessigolles al nas. De fet, com més en bevia, més m'agradava. Ells, riu que te riu, me feren repetir un pic i un altre fins que quasi no en quedava gens de vi dins la botella. Tot d'una me vaig posar més content que un moix amb dues rates, sanglotava sempre seguit, travelava a cada passa, caminava sense sentit... Passà llavors una cosa meravellosa: les finestres i les portes se movien de lloc, pujaven i baixaven, s'engrandien i s'estrenyien. Ja no hi havia una sola taula a la sagristia sinó dues o tres i els sants de fusta ballaven desfets damunt les seves peanyes. De sobte, me vaig trobar sol, perquè els altres dos escamparen quan sentiren que qualcú s'acostava. Jo també me'n volia anar, però no podia perquè les cames me feien figa. Me pegà son i el darrer que vaig veure abans de caure rodó fou la cara rabiosa del rector.

Me vaig despertar a ca les monges, quan sor Pia me feia ensumar d'una botelleta i jo treia les tripes per la boca. Esperava una bona pallissa, però no fou així. El rector me perdonà quan li vaig prometre que no el faria enfadar mai més.

Passava el temps i jo seguia ocupat amb les feines que els altres escolanets rebutjaven. Però me feia gran i s'acostava l'hora de deixar l'escolania. Per desgràcia meva, el cessament arribà de forma anticipada el dia del funeral de dona Cèlia, la senyora àvia de Can Ferran, una de les cases nobles més riques del poble.

Resulta que, en aquell temps, a la casa dels difunts hi anaven a passar el rosari, devora el baül obert, capellans i escolanets. La comitiva era més o menys nombrosa segons la categoria dels funerals. Als de tercera, els més barats, hi anaven un capellà i dos escolanets. Als de se-

gona, un poc més cars, els escolanets eren quatre. Als de primera, vuit. Si eren de primera especial, com era el cas de dona Cèlia, hi compareixien tots els escolanets disponibles. Per això, ben advertit, m'hi enviaren a mi.

Anant en processó, creu alçada, al domicili de la difunta, els companys me digueren que no miràs la cara de la morta, perquè li havia quedat la boca oberta i feia feredat veure aquell rostre groc i afilat, amb les dents corcades i la boca gairebé sense barram. Arribats a la casa, la trobàrem plena de gent grossa, endolada i afligida. Passant el rosari, no puc explicar el perquè, la vista me fugia sempre cap a la boca badada de la difunta. Me semblava que s'obria i se tancava, que reia amb malícia, i que me parlava amb una llengua de l'altre món. Vaig entrar amb suor freda i, de cop i resposta, un tremolor ingovernable sacsà tot el meu cos. Al quart misteri del rosari, quan el dol i la pietat eren al màxim, la meva angoixa fou tan immensa que el cap m'estellà, vaig sentir la veu de les bubotes i el molinet del cervell arrencà com un fibló. Llavors, sense ganes ni alegria, vaig esclafir a riure amb tota l'ànima, a pegar bots i a fer jutipiris als endolats. El rector, vermell com una tomàtiga, m'agafà per una orella, me tragué de mala manera fora de la casa i me digué que no hi tornàs mai més per l'església. Fou la primera vegada que vaig sentir flas-tomar un capellà.

III L'ESCOLA

Fora de l'escolania, me trobava com un peix dins el rostoll però, ben aviat, per ordre de l'Ajuntament, m'enviaren a escola.

El primer dia del curs les mares acompanyaven els fills per conèixer els mestres i xerrar amb ells. Fent rotlo se demanaven:

—Saps si el mestre nou ensenya molt?

Mentrestant els nins, amb la cara ben neta i la clenxa ben feta, deien:

—Saps si el mestre nou pega molt?

A mi no m'acompanyà ningú.

Me tocà anar amb un mestre vell, molt vell. Era eixut de carns, de cara pàl·lida i xuclada i tenia uns ulls apagats plens de tristor. Vivía tot

sol, sense ningú que el consolàs quan li pegava aquella tossina criminal que tenia de sang obscura el mocador que li tapava la boca. Duia una bata de llista, sempre la mateixa, neta i estirada, que li arribava més avall dels genolls. La seva veu era dolça, els seus gests distingits i mai no li vaig veure alçar la mà a ningú. Estava molt malalt, però deien que no se podia jubilar perquè perdria el dret d'ocupar de franc una de les cases de l'Ajuntament i el sou no li bastaria per pagar l'alimentació, les medecines i l'habitatge.

El mestre m'assegué vora la seva taula. Se desfeia per mi però, per molt que suàs, jo no era capaç d'aprendre cap lletra perquè totes me semblaven iguals. Per tenir-me entretingut me regalà uns fulls de paper i un llapis i me digué que dibuixàs el que volgués. Me va prometre que si feia tres dibuixos poc a poc i bé, sense aixecar-me de la cadira, seria el seu ajudant. M'hi mirava molt dibuixant perquè volia ajudar el mestre en totes les seves feines, que no eren poques: fer llet amb unes pólvores grogues dins una olla d'aigua bullint, pujar el serradís que cremava l'estufa, preparar la tinta per escriure amb el plomí, donar corda al rellotge de la classe... Amb aquell càrrec me sentia persona important i en feia tantes d'ajudes que me passava quasi tot el temps entrant i sortint de l'aula.

Un dia, el mestre no vingué. Digueren que li havia rebentat el pit la nit anterior i que l'havien trobat a ca seva allargat dins una bassa de sang. Estrenyia amb una mà la fotografia d'una senyora molt elegant i amb l'altra un santcris de fusta. Els veïnats el dugueren a l'hospital, però quan arribaren ja era mort. Els mestres, compungits, comentaven que havia acabat de sofrir. Les mares dels alumnes llagimejaven. Jo estava estordit.

Ben aviat tinguérem un mestre nou, alt, sec com un clau, amb unes ulleres de conxa rodones, unes sabates lluent i una corbata molt vella al coll de la camisa. Aquell home feia feredat només de mirar-lo. Sabérem que havia passat de sergent de ciuró a mestre, que vivia a la casa buida del mestre mort i que tenia una dona grassa i lletja, carregada d'infants petits.

El primer dia entrà a la classe sense escometre, s'assegué a la cadira de la seva taula, mirà el grup de mal ull una bona estona, en silenci, i lladrà:

—Me llamo don Casiano. Os voy a quitar la ganduleria a base de poner orden y disciplina, cosa que me agradeceréis toda la vida. A cambio, me obedeceréis siempre sin rechistar y me trataréis con respeto.

Afegí que anàssim vius, perquè, si el fèiem enfadar, trauria en *Pepito*, un punter d'ullastre de més de sis pams que posà damunt la taula. També ordenà que sempre parlàssim en castellà, i que ningú no es dirigís a ell ni es mogué del pupitre sense tenir permís.

Els pupitres vells i coixos, per a dos alumnes, eren de fusta i tenien un forat per posar-hi un tinter de porcellana. La tapa era plena de retxes, escrits grollers i regalims de la tinta dels plomins. Els col·locà en files, amb les cames just damunt la reixa de l'enrajolat, i advertí que sempre havien d'estar d'aquella manera, perfectament alineats. Assignà un lloc a cada un dels alumnes. A mi me pegà una ullada, com si fos una puça, i m'envià, tot sol, a un pupitre de la darrera fila.

Després escrigué a la pissarra la data i just davall, amb guix vermell i lletra grossa, la paraula «*Máxima*». Explicà que era una reflexió moral que havíem d'assumir per viure millor els valors de la vida. Tot seguit apuntà la primera de les màximes: «*El azote no daña, esculpe*». Ningú no va entendre que volia dir amb allò, però tothom pensà que no podia ser cosa bona. A continuació, també amb lletra vermella, escrigué la paraula «*Consigna*», aclarint que era una idea setmanal que ens faria estimar més la pàtria i els seus herois. La consigna deia així: «*Inmolémonos, alegres, por el Caudillo, faro del imperio*». Tots, cap baix, copiaren la frase, però ningú no s'atreví a demanar el seu significat.

Després escrigué «*Cálculo*» i apuntà uns comptes de multiplicar i de dividir tan llargs que no cabien a la pissarra.

Jo, a la darrera fila, ni sabia fer res, ni entenia res de res.

Ben aviat me pegaren unes ganes insuportables d'aixecar-me, estirar les cames i anar a l'excusat, però no gosava moure'm, perquè els altres me recordaven, amb gests, que demanàs permís perquè, si no, rebria. Debades aixecava la mà perquè el mestre feia de no veure'm. El meu nerviosisme era tan insuportable que me vaig pixar dins els calçons fins que el regalim arribà a les rajoles. Llavors la meva angoixa me produí una maldeventrada tan forta que no me deixava seure de pla. Tot d'una que vaig poder, aprofitant que el mestre me donava l'esquena, me'n vaig anar a un racó de l'aula, calçons baixos, i vaig buidar allà mateix tot quan duia dins la panxa.

La feresta història d'en Pere Pur

Ni els llamps ni els trons de la tempesta més feresta de l'hivern es podrien comparar amb l'esclafit de ràbia del mestre quan veié l'endemana. Me digué que m'ho faria menjar i, fet una fera, m'agafà pels cabells, i me ficà el nas i la cara dins aquell recapte del racó mentre me donava pel cap, les costelles i les cames una ració ben afavorida d'en *Pepito*. S'aturà de cansat i me digué amb una veu terrible que estava expulsat per una setmana.

D'expulsat m'ho passava molt bé. A l'escola només m'hi acostava després dels esbarjos per agafar els berenars mig menjats que els nins havien tirat. Triava el que més m'agradava i me posava rodó.

Passada la setmana me feren tornar a escola i el primer que vaig veure va ésser la mà del mestre, en *Pepito* i el pupitre, la meva presó de la darrera fila. Com una ànima amb pena enyorava el temps de llibertat i per això vaig decidir fer tots els possibles perquè, de seguida, me tornassin expulsar. Així, un dia que tenia set me vaig beure la tinta del tinter del pupitre. Resultat: una pallissa i una altra setmana d'expulsió. Un altre dia, que no tenia paper, vaig fer retxes amb el llapis per la paret: es repetí el remei i la medecina. Tot anava com una seda. Consentia canviar una pallissa per una expulsió fins que un dia d'hivern, que feia una fredorada i jo anava molt prim de roba, el mestre m'atupà i m'expulsà per posar-me damunt les espatlles la flassada que ell tenia a la seva cadira per seure més blan. Aquell dia no m'agradà gens sortir fora perquè dins la classe estàvem calents, amb l'estufa de serradís ben carregada, i al carrer el gel era tan intens que feia estrènyer el cul a les llebres.

Al pati, mort de fred, les barres me tremolaven i els dits, congelats, ni se vinclaven. Cercant calor, desesperat, vaig veure que per un forat de la paret sortia al defora la xemeneia de l'estufa de la classe que escopia una fumada negra i espessa. Sabia que aquell tub de ferro encalientia molt i per això vaig pensar que si m'hi acostava m'escalfaria les mans. Però era tan amunt que no hi podia arribar i, posat a pensar, l'únic remei possible que vaig entendre era amuntegar pedres i enfilarm'hi damunt. Dit i fet. Acabada la feina vaig pujar dalt del caramull, fent el balancí perquè el pedram era malplà, i vaig agafar el tub de la xemeneia ben fort amb les dues mans. Però en comptes d'escalfar-les una cremada horrible m'enrampà els dits i els palmells, el munt de pedres s'esbaldregà

i amb la caiguda vaig doblegar la xemeneia de l'estufa, que s'ofegà. Llavors succeí, per desgracia, que el fum tornà cap endarrere i entrà a l'aula sense mirament.

Dins la classe, en menys d'un sospir, la fumada tornà tan espessa que no es veia res més enllà de dues passes. Per afegitó, el tub de l'estufa es va desfer, s'omplí la sala d'espurnes de serradís i l'olor de socarrim ho penetrava tot. Tothom, amb els ulls plorosos, tossia i bramava i els nins més petits, morts de por, giscaven com esperitats. Aquell recinte es convertí en una gàbia de bojós quan veren que la porta, amb el pany romput, no es podia obrir des de l'interior. Llavors don Casiano, que només pensava en salvar-se, tocat del bolet, rompé a punyades els vidres de les finestres i cridà auxili amb totes les seves forces. Quan obriren la porta, la Guàrdia Civil, el metge i moltes mares histèriques eren allà per consolar els fills i tranquil·litzar el mestre, cagat de por.

No podia endevinar de cap de les maneres el perquè de tot aquell rebombori, però, per si de cas, me vaig amagar darrere la paret d'un favar, que anava molt bo. Allà me trobava bé, podia menjar totes les faves tendres que volgués i no me molestava ningú. M'hi vaig passar tot el dia i tota la nit.

L'endemà dematí vaig sentir renou i comparegueren, rabiosos, el municipal i el cap de la Guàrdia Civil, que m'havien cercat sense parar.

El cap, amb severitat, me digué:

—*¿Qué haces por aquí escondido?*

Jo, que no entenia ni una paraula del foraster, me'l mirava amb uns ulls com a platets, sense obrir la boca.

El municipal, amb veu aspra insistí, cridant:

—Te demanen què fas per aquí!

—Cagar— vaig respondre amb dolçor.

—*Me cago en la leche! De mí no se burla nadie*— digué el cap mentre se treia el cinturó.

Me faltà temps per prendre el trot fins que vaig perdre l'alè.

L'endemà es reuní la Junta escolar de pares per tractar el meu assumpte. Tots entengueren que jo era culpable d'una falta molt greu i que, per protegir els seus fills, no es podia consentir que, per ara, tornàs a classe. Demanaren l'opinió del mestre. Aquest afirmà estar d'acord en tot

i afegí que mai no s'havia d'haver permès que nins com jo anassin a escola; que tanmateix era inútil, molestàvem el mestre i érem un perill i un mal exemple per als companys. Afirmà que si volien tranquil·litat i que els seus fills aprenguessin, la meva expulsió havia d'ésser per sempre, definitiva.

Així es va decidir i així es va fer.

IV SON TORRÓ

Quasi tot d'una me llogaren de porqueret, pel manteniment, a Son Torró, una possessió de moltes quarterades amb missatges, pastor, porquer, majoral i parellers. La meva feina era escurar les solls, treure els porcs a pasturar, collir les figues de moro i aplegar les de porc, sempre a les ordres del sen Pau, el porquer, que s'havia fet molt gran i necessitava ajuda. Aquell home tenia molt bon cor i era molt viu: sabia sanar els verros, assistir la truja en els parts, matar i arreglar les porquetes i obrar els porcs grassos per les matances.

Me digueren que dormís amb els missatges damunt una màrfega vella i espenyada que me posaren a un racó del dormitori, una sala fosca i sense finestres situada just davall del celler.

Els dies de feina, els missatges, rebentats, tenien poques rialles i s'adormien tot d'una, perquè l'endemà s'havien d'aixecar molt prest. Altra cosa era els dies que no havien sortit al camp per culpa del mal temps. Llavors estaven més descansats, apagaven el llum d'oli tard, i la vetllada era animada perquè bromejaven, fumaven, jugaven a cartes i s'entretenien amb qualsevol cosa. Un d'aquells vespres me pegà fumera i vaig demanar un cigarret, explicant que no en podia comprar perquè no tenia diners. Me digueren que si volia doblers en podia guanyar fàcilment i me prometeren dos reials per cada vegada que me masturbàs davant d'ells. No hi vaig veure cap mal ni un i vaig començar la feta. Ells m'aplaudien, s'esclataven de riure i s'ho passaven molt bé. Els agradà tant l'espectacle que m'oferiren dos reials més per cada vegada que repetís, i vaig acceptar.

Aquell vespre me vaig esforçar molt per quedar bé i poder cobrar lo promès. Després d'una llarga estona de sofriment, quan ja acabava les

energies, vaig aturar perquè me digueren que ja havia guanyat tres pessetes, el que costava una pastilla de picadura i un llibret de paper de fumar. Però, al final, me vaig quedar sense forces ni tabac perquè, quan vaig demanar el jornal guanyat tan durament, me respongueren que no me podien pagar perquè no duien menuts.

El que no sabíem era que la madona, una dona repellant com un cuc d'aglà, havia baixat al dormitori, obert dos dits la porta i contemplat, sense dir res, tota la funció. Acabada, se'n tornà, somrient, sense fer gens de renou.

Resultà que l'estiu d'aquell any fou calent, molt calent. Les cigales no paraven de cantar i no es podia dormir de calor. Un dia molt xafo-gós m'enviaren al sostre a tomar palla per als animals i m'hi vaig trobar la madona i un dels missatges, ajaguts, ben aferrats. Anaven sense gens de roba, però no me sorprengué perquè amb aquella calorada era del tot natural que la gent se refrescàs. La madona, quan me veié, se posà a bramar com una somera, m'insultà i me digué que si contava res d'allò a l'amo me mataria.

No puc explicar el motiu, però des de llavors aquella dona me feia beure a tots els bassiots. Me donava poc menjar, me barrejava per no res, i inflava sempre seguit el seu home perquè m'engegàs de la possessió. Cansada de repicar sense resultat, cercà altres camins per alliberar-se de mi.

La madona, que tenia molt mala bava, parlà amb la presidenta de La perfecta esposa, un comitè de senyores del poble encarregat de vetllar per l'educació de la dona, la moral i els bons costums. Li digué que m'havia vist fer porcades amb els missatges, que la vigilava i l'assetjava. Afegí, també, que era un obsés sexual i que, mirant lluny, perillava la seguretat de les nines del poble. Decidiren les senyores del comitè parlar amb el batle. Li detallaren la informació, inflant tot quan pogueren, i li proposaren que me tragués del poble, per prevenció. L'home intentava aquietar els ànims però les dones no entraven en raons. S'enfuriaren tant que li digueren que si feia anques enrere seria l'únic responsable del que pogués passar i que anàs viu, perquè li engronsarien la cadira. Ell, molt gelós del seu càrrec, prometé que reuniria el Consell Assessor Local per estudiar el tema.

Aquell Consell Assessor estava format pel batle, el secretari de l'Ajuntament, el rector, el sergent de la Guàrdia Civil, el metge i el cap local del Movimiento.

El batle informà dels fets i dels perills, polítics i civils, que se'n podrien derivar i tot seguit s'obrí un debat. El secretari digué que la seva feina es limitava a avisar si es cometien illegalitats. El rector afirmà que feia moltíssim que no me veia a missa i que no podia, en consciència, respondre per mi. El sergent aclarí que allò del que m'acusaven era constitutiu de delictes penals i que m'hauria d'interrogar. El cap del Movimiento, assegurà que no me coneixia de res, però que havia sentit a dir que un oncle meu havia estat sospitós de republicà. Finalment el metge feu un discurs professional per afirmar que se parlava d'un malalt psiquiàtric i que, en conseqüència, la solució era internar-me a un hospital especialitzat. Tots veren el cel obert amb aquella proposta i ràpidament acordaren, per unanimitat, arreglar els papers per ingressar-me a l'hospital psiquiàtric El Buen Pastor, de la capital.

Poc dies després vingué a Son Torró, per aquell camí polsós ple de pedres i de clots, un cotxe gran i lluent conduït per un home que duia una casaca amb molts de botons i una gorra de plat al cap. Tothom sortí a la clasta perquè ningú no recordava que mai hagués visitat son Torró un vehicle com aquell.

Del cotxe baixà un home molt mudat, amb vestit i corbata, que tot d'una vingué a parlar amb mi. Me demanà, somrient, quina feina feia i si m'agradava. També de què havia berenat i si m'aniria bé fer-ho cada dia de xocolata amb ensaïmada. Jo, que només arribava a un tros de pa rostit amb una grapada de les figues seques que donàvem als porcs, no podia entendre el per què de la pregunta, però vaig respondre que sí, i que també m'anava molt bé una llesca de pa amb sobrassada. Me digué que ho tindria, però que l'havia d'acompanyar a la capital perquè tot era allà. Vaig respondre que no, que ja estava bé a la possessió. Insistí que si me n'anava amb ell me duria a veure la fira i m'explicà què hi trobaria: cavallets, engronsadores, pallassos, animals estranys i moltes tendes amb pomes de caramel, cotó de sucre i entrepans amb qualsevol companatge.

Així i tot, jo no estava decidit perquè a la capital només hi havia anat una vegada, quan d'escolanet el vicari jove m'hi dugué, i me feia molta

por tornar a caminar per aquells carrers acubats i renouers, estibats de cotxes i de gent que passava de pressa, vora teva, sense alçar el cap ni saludar. L'únic que m'agrada de la ciutat fou dinar d'un peix vermell tan llarg que no cabia dins el plat. Així ho vaig donar a entendre al senyor de la corbata, perquè no repicàs més. Però aquell, que era de banya closa, m'oferí més coses boniques, que me seduïen molt. M'assegurà que, si me n'anava amb ell, al berenar del dematí hi afegiríem una bona llesca de pa blan amb sobrassada i també que dinaríem a una fonda d'aquell peix vermell tan llarg que omplia tot el plat.

Mai no m'havien parlat tan bé ni m'havien fet tant de cas. M'ho vaig creure tot i amb molta por i recel vaig pujar al cotxe. M'assegueren a la part de darrere, enmig del municipal i d'un home gran i gros que no coneixia. Quan partíem, mirant les cases i la gent de Son Torró, vaig veure que unes llàgrimes de compassió banyaven les galtes colrades de sol i de serenes del sen Pau, el porquer, tocat del cor. Un calfred sacsà tot el meu cos i un sentiment d'angoixa i d'abandó infinit m'estrenyé el pit. Aterrit, volia baixar però no me deixaren. Tancaren les portes del cotxe i de seguida arrencaren a tota pressa.

El viatge fou ràpid i silenciós. Tothom callava i jo, hipnotitzat, mirava les agulles dels rellotges del cotxe, que ballaven sense aturall. També pitjava amb els colzes perquè els homes dels costats no m'estrenyessin tant.

V

L'HOSPITAL PSIQUIÀTRIC

Un cop a la capital entràrem al pati d'una casa grandiosa amb moltes finestres enreixades. La paret que l'envoltava era més alta que un ametller i una bardissa tapava l'entrada del recinte.

L'home gran i gros m'agafà del braç i me dugué rossegant per uns passadissos més llargs que un sementer. M'entrà en un quartet ple d'eines rares, un llit estret, una cadira de ferro i una pica per rentar-se les mans. M'hi esperaven un altre home vestit de blanc, amb barba i ulleres, i una dona tota de blanc, més reforçada que un parell. M'assegueren a la cadira i l'home, amb cara de pomes agres, s'acostà i me digué:

—Treu la llengua!

—No —li vaig contestar.

Me repetí l'ordre més cremat que una moneia i tingué la mateixa resposta.

Llavors, la dona de blanc, empipada, me ficà els dits dins la boca per estirar-me la llengua. Estava tan espantat que li vaig mossegar un dit amb tota l'ànima i ella se posà a grunyar com una porqueta quan li tallen el coll. L'home gran m'agafà sense miraments mentre jo repartia coces i punyades. Vaig ferir la panxa de l'home amb barba que caigué com un sac buit, li vaig trepitjar les ulleres i, amb una empenta a la dona de blanc, vaig escapar com un llamp cap a la sortida, perseguit per l'home gran i gros, que m'agafà quan ja m'enfilava per la paret del carrer.

Me tornaren a lloc de mala manera i m'assegueren a la cadira de ferro. La dona m'arremangà la mànega de la camisa i me punyí el braç amb una agulla molt fina. Tot d'una vaig quedar dormit.

Me vaig despertar amb el cap com un bombo i la llengua de pedaç. No podia obrir els ulls perquè tot me voltava, i no me podia remenar perquè m'havien fermat a un llit sense llençols. No duia la meva roba. M'havien vestit amb una camisa groga sense botons, tan llarga que m'arribava als turmells i m'havien posat dins una sala plena de llits com el meu. El lloc era molt repellant, amb una pudor de soll sense buidar que entabanava els sentits. No podia ser d'una altra manera perquè les finestres eren tan amunt que no es podien obrir, els homes fermats s'havien fet les feines damunt i els altres havien emprat uns poals que regalimaven l'espès i el brou.

Sentia renou d'altra gent: rialles, vents, cançons, gemecs. Vigilava la sala un home amb cara de ca de bou que esbroncava els qui feien massa trull. El vaig cridar per dir-li que me'n volia anar, però sense contestar seguí el seu camí.

L'endemà, sortit el sol, s'acostà un dels veïnats, gras com una truja. Tenia la cara vermella com la flama de l'infern i uns ulls guerxos color de cel tan grans i rodons com un erer. Les seves mans no s'aturaven de tremolar i bavava sempre seguit. S'apropà tant que m'asfixià el baf de carn podrida de la seva boca. Li vaig demanar que me desfés, però no m'escoltà ni s'aturà de passar-me les mans pel pit i la cara. Aterrit, vaig començar a cridar tan

fort com podia i a revinclar-me per desfer els fermalls. Era inútil. Llavors, quan ja acabava les forces, el pànic me guanyà i li vaig pegar un cop de cap al front tan violent que li vaig trencar la closca. La sang m'omplí la cara i la camisa mentre el vigilant me subjectava i la dona tota de blanc me tornava a punyir amb l'agulla fina.

Me vaig despertar amb el cap escaldat en una cambra molt petita amb una finestreta, un llit, un pedrís clavat a la paret i un poal per fer-hi les feines. La porta, tancada fort, tenia un portelló per vigilar-me. La finestreta donava a un pati petit, ple d'herbes altes i brutícia.

Ben aviat entrà una dona de blanc que me donà un tassó d'aigua i dues pastilles, una blanca i l'altra vermella. Me digué que les engolís, que eren per fer-me estar millor i més descansat. Vaig creure, i ben aviat m'entrà tanta mollor que només volia jeure, ulls clucs i en silenci, perquè la claror i el renou m'estellaven el cervell. No puc dir el temps que vaig dormir. Record que la dona tornà amb més pastilles de tots els colors i que deixà el dinar damunt el pedrís. No vaig tastar res perquè jo, que era tan menjador, havia perdut la gana.

Cada dia era igual: moltes pastilles de colors a totes hores, menjar per força i dormir sense parar. Arribà un moment que, per espavilar-me, afegiren al repertori una cosa molt estranya. Me despullaren del tot, me fermaren i un home amb dues mànegues, una d'aigua freda i l'altra calenta, m'esquitxà amb força sense parar, ara amb una ara amb l'altra, bé que botàs i bramàs.

Vivia un infern, però quan me pensava haver-ho patit tot vaig veure que les duia ben girades de peu. Un dia que sense aturar havia cridat i pegat potades a la porta de la cambra, entraren, m'agafaren i me dugueren a una saleta amb una cadira que se tombava, una taula amb moltes claus de pas i uns fils de colors que acabaven amb uns botons rodons com un dret de plata. Me fermaren les cames i els braços a la cadira, m'hi lligaren el front amb una corretja i m'aferraren els botons als polsos, just devora les celles. També me posaren un tub dins la boca que no me deixava ni cridar ni estrènyer les dents. Sense avisar en pitjaren una de les claus, s'encengué un llumet blau i una enrampada feresta m'entrà pel cap fins al cervell. Fou com una martellada atroç. Tot el cos revinclà i s'alçà més de dos pams de la cadira. Semblà que els ossos se trencaven, m'entrà una rampa que no

podia dominar i feia uns estiraments tan violents com les esperonades del porc de matances damunt la banqueta. El llumet blau s'apagà, però el tornaren a encendre i apagar moltes vegades. Les enrampades se repetiren els dies següents. Després de cada sessió tenia molt d'oi, vòmits i mal per totes les carns. Però el que més m'affligia era aquella boira espessa dins el carbassot que ni el meu nom me deixava recordar.

Passava els dies i les nits com si volassin coloms, quasi sempre ajagut, tèrbol, al llit del calabós. Els moments que estava més clar m'aixecava, m'aferrava als barrots de la finestreta que donava a aquell pati immund i passava les hores mirant aquell bocinet de cel blau que guaitava entre el reixat. També m'entretenia parlar amb un cirerer mig mort que mostrava les branques seques enmig del corralet. Feia molts d'anys que aquell arbre no havia sentit la frescor d'una regada ni rebut la carícia de l'aixada quan rapinya el terror. Però treia cada any pels brancons encara verds unes floretes blanques i delicades, de vida curta, que mai no arribaven a fruitar. Embruixat, volia entendre el discurs de la soca geperuda i crivellada del cirerer quan me contava les seves desventures i dibuixava entre les branques seques la meua difusa fesomia

Com més anava més perdut tenia el cap. Sentia l'eco del pensament i unes imatges borroses desfilaven com un sospir pel meu enteniment. En aquells malsons me veia menjar bunyols amb sucre a ca les monges, ajudar el mestre vell a donar corda al rellotge, encalçar les perdius joves per les pletes de Son Torró i rastrejar els caus dels conills i els carrerans de les llebres. Però, en aquelles postals, l'herba era vermella, els arbres blaus, el cel marró, la truja més alta que el mul i la cussa volava com el gall de llavor. Tot aquell quadre girava com un terbolí i se perdia dins la boira, sense rastre, lentament...

Arribà un moment que, malparat del tot, me sentia tan feble que no podia ni alçar el cap del coixí i el pit a cada alè se desinflava.

VI

L'ALLIBERAMENT

Aquell dematí feia un temps molt bo. El cel era blau, sense cap núvol; tot era quietud i pau. Però veia entrar per la finestra el resplendor dels

llamps i sentia el tro esquerdat de la tempesta. La boira de l'enteniment es tornava, poc a poc, més densa fins que, amb gran estrèpit, el molinet del cap, tant de temps quiet, arrencà amb virulència. Aparegueren les bubotes damunt els cavalls virolats i una d'elles s'acostà riallera amb els ulls plens de dolçor. Tenia la cara de la dona de la fotografia de les noces que vaig veure a ca nostra quan era petit. M'allargà la mà i m'ajudà a pujar a les anques del seu cavall.

Tot d'una sortírem volant per la finestreta, ella més alegre que un picarol i jo, tot gojós, aferrat amb força a la seva cintura. Vaig reposar la cara damunt l'esquena de la dona i la tebiesa de la seva pell m'escalfà amorosament el front i les galtes. Me trobava tan bé que per primera vegada en la vida vaig rompre a plorar.

Pujàrem tan alt que vèiem el món com una lletia. Però seguïrem, encara, per amunt... per amunt... per amunt...

De sobte, la llibertat.

